ISSN: 2454-5503

IMPACT FACTOR:4.197(IIJIF)

CHRONICLE

OF HUMANITIES AND CULTURAL STUDIES

VOL. 6 SPECIAL ISSUE 1 JUNE 2020

A Bimonthly Peer Reviewed International Journal

Late Ramesh Warpu... Sonpeth Pin-431516 Ta.Sonpeth Dist.Parbhani

Special Issue On

Life, Culture and Education Today

(Book 1)

Chief Editor

Dr Kalyan Gangarde

Guest Editors

Prin. Dr V.D. Satpute

Prin. Dr V.S.Anigunte

Prin. Dr H.P.Kadam

Mahatma Gandhi Education and Welfare Society's

CENTRE FOR HUMANITIES AND CULTURAL STUDIES, KALYAN (W)

www.mgsociety.in +91 8329000732 Email: chcskalyan@gmail.com

CamScanner

अनुक्रमणिका

१. उच्च शिक्षण : व्यक्तिमत्व विकास आणि मानवीय मूल्य | डॉ. एस.एन. आकुलवार | ०५
२. कोरोना व्हायरस : भारतीय अर्थव्यवस्थेवर परिणाम | अतुल दत्तु जगताप | ०७
३. कोरोना १९ चा भारतातील लघु आणि मध्यम उदयोगावरील परिणाम | डॉ.अंबादास पांडुरंग बर्वे | ०९
४. आदिवासी समाजातील विधवा स्त्रीयांचा दर्जा : एक समाजशास्त्रीय अध्ययन (संदर्भ बिलोली तालूका) डॉ.सुरेश वि.धनवडे | १३
५. कोव्हिड-19 साथी दरम्यान प्रतिकारक्षमते चे महत्व व भूमिका | प्रा. वाकणकर गोविंद ब. | १७
६. आंबेडकर विचार: शोधमीमांसा आणि भाष्य | डॉ.बी.एम.काळे | १९
७. मध्ययुगीन संतकवयित्रीच्या कवितेतील जातलिंगभाव | डॉ. कीर्तीकुमार मोरे | २२
८. महात्मा गांधीजीचे आदर्श गाव : एक अभ्यास डॉ. मुरुडकर एम.एस. | २७
९. कोव्हिड-19 चे रोजगार व बँकिंग क्षेत्रावरील परिणाम: एक चिकित्सक अभ्यास | डॉ. बी. एच. दामजी / श्री निखील महादेव तळेकर | २८
१०. कोविड -१९ चा भारतावरील आर्थिक व सामाजिक परिणाम | डॉ. प्रतिभा सदाशिव देसाई | ३१
११. भारतातील रोजगार,आर्थिक व सामाजिक आणि सांस्कृतिक क्षेत्रावरिल कोविड – १९ चा परिणाम डॉ.संजय गव्हाणे | ३४
१२. भिल्लांचा लोकनाट्यप्रकार : सोंगाड्या | डॉ. मोनिका शांतीलाल ठक्कर | ३७
१३. आदिवाशींच्या शिक्षणाचे शवविच्छेदन करणारी कादंबरी : माझी काटेमुंढरीची शाळा | संतोष मारुती लोंढे | ४०
१४. उच्च शिक्षण: आव्हाने आणि उपाय | डॉ. शैलजा भारतराव बरुरे | ४२
१५. उच्चशिक्षणातील आव्हाने व उपाययोजना | डॉ. शीला संजय खेडीकर | ४५
१६. कोरोना महामारीमुळे संकटात सापडलेल्या अर्थव्यवस्थांवर अनेक देशांनी केलेल्या उपाययोजना व जाहीर केलेल आर्थिक पॅकेजयांचा आढावा | सौरभ संजय पाटील | ४८
१७. कोरोनानंतरचे उच्च शिक्षण : नवी आव्हाने | डॉ. यादव सूर्यवंशी | ५०
१८. गावविकासात आमूलाग्र बदल करणारी रचना: कुळवाडी अभंग | डॉ. गोपनर के.एस. | ५३
१९. कोकणातील दलितांचे लोकगीते | डॉ. गायत्री सोपान गाडेकर | ५६
२०. भारतातील रोजगार, अर्थव्यवस्था व कोवीड १९ | डॉ. चंदु रामभाऊ पाटील | ६२
२१. नांदेड व परभणी जिल्ह्यामधील पीक रचनेतील बदलांचा तूलनात्मक अभ्यास | डॉ.विजय एन.भोपाळे | ६४
२२. २२. शेतकऱ्यांची आत्महत्या : एक ज्वलंत समस्या | डॉ. पी. डी. सूर्यवंशी | ७०
२३. ग्रामीण विकासात कृषी प्रकीया उद्योगाचे महत्व | डॉ.बी.आर. शिंदे | ७४

Late Ra... So... Pin-4313.. Ta.Sonpeth Dist.Parbhani

CamScanner

अनुक्रमणिका

१. उच्च शिक्षण : व्यक्तिमत्व विकास आणि मानवीय मूल्य | **डॉ. एस.एन. आकुलवार** | ०५

२. कोरोना व्हायरस : भारतीय अर्थव्यवस्थेवर परिणाम | **अतुल दत्तु जगताप** | ०७

३. कोरोना १९ चा भारतातील लघु आणि मध्यम उदयोगावरील परिणाम | **डॉ.अंबादास पांडुरंग बर्वे** | ०९

४. आदिवासी समाजातील विधवा स्त्रीयांचा दर्जा : एक समाजशास्त्रीय अध्ययन (संदर्भ बिलोली तालूका)
डॉ.सुरेश वि.धनवडे | १३

५. कोव्हिड-19 साथी दरम्यान प्रतिकारक्षमते चे महत्व व भूमिका | **प्रा. वाकणकर गोविंद ब.** | १७

६. आंबेडकर विचार: शोधमीमांसा आणि भाष्य | **डॉ.बी.एम.काळे** | १९

७. मध्ययुगीन संतकवयित्रीच्या कवितेतील जातलिंगभाव | **डॉ. कीर्तीकुमार मोरे** | २२

८. महात्मा गांधीजीचे आदर्श गाव : एक अभ्यास **डॉ. मुरुडकर एम.एस.** | २७

९. कोव्हिड-19 चे रोजगार व बँकिंग क्षेत्रावरील परिणाम: एक चिकित्सक अभ्यास | **डॉ. बी. एच. दामजी / श्री निखील महादेव तळेकर** | २८

१०. कोविड -१९ चा भारतावरील आर्थिक व सामाजिक परिणाम | **डॉ. प्रतिभा सदाशिव देसाई** | ३१

११. भारतातील रोजगार,आर्थिक व सामाजिक आणि सांस्कृतिक क्षेत्रावरिल कोविड – १९ चा परिणाम
डॉ.संजय गव्हाणे | ३४

१२. भिल्लांचा लोकनाट्यप्रकार : सोंगाड्या | **डॉ. मोनिका शांतीलाल ठक्कर** | ३७

१३. आदिवाशींच्या शिक्षणाचे शवविच्छेदन करणारी कादंबरी : माझी काटेमुंढरीची शाळा | **संतोष मारुती लोंढे** | ४०

१४. उच्च शिक्षण: आव्हाने आणि उपाय | **डॉ. शैलजा भारतराव बरुरे** | ४२

१५. उच्चशिक्षणातील आव्हाने व उपाययोजना | **डॉ. शीला संजय खेडीकर** | ४५

१६. कोरोना महामारीमुळे संकटात सापडलेल्या अर्थव्यवस्थांवर अनेक देशांनी केलेल्या उपाययोजना व जाहीर केलेल आर्थिक पॅकेजयांचा आढावा | **सौरभ संजय पाटील** | ४८

१७. कोरोनानंतरचे उच्च शिक्षण : नवी आव्हाने | **डॉ. यादव सूर्यवंशी** | ५०

१८. गावविकासात आमूलाग्र बदल करणारी रचना: कुळवाडी अभंग | **डॉ. गोपनर के.एस.** | ५३

१९. कोकणातील दलितांचे लोकगीते | **डॉ. गायत्री सोपान गाडेकर** | ५६

२०. भारतातील रोजगार, अर्थव्यवस्था व कोवीड १९ | **डॉ. चंदु रामभाऊ पाटील** | ६२

२१. नांदेड व परभणी जिल्ह्यामधील पीक रचनेतील बदलांचा तूलनात्मक अभ्यास | **डॉ.विजय एन.भोपाळे** | ६४

२२. २२. शेतकऱ्यांची आत्महत्या : एक ज्वलंत समस्या | **डॉ. पी. डी. सूर्यवंशी** | ७०

२३. ग्रामीण विकासात कृषी प्रकीया उद्योगाचे महत्व | डॉ.बी.आर. शिंदे | ७४

Late Ra... Son... Pin-4315.. Ta.Sonpeth Dist.Parbhani

CS CamScanner

ग्रामीण विकासात कृषी प्रकीया उद्योगाचे महत्व

डॉ.बी.आर. शिंदे
कै.रमेश वरपुडकर कॉलेज सोनपेठ जि.परभणी

Late Ramesh Warpudkar Sonpeth Pin-431516 Ta.Sonpeth Dist.Parbhani

प्रस्तावना : भारत हा कृषी प्रधान देश असुन तो खेडया,खेडयानी बनलेला देश आहे. आज भारतात 640000 खेडी व 32000 महा नगरे आहेत. भारतीय ग्रामीण लोकांचा मुख्य व्यावसाय शेती आहे. भारतात आज ही 52 /लोक शेती व्यवसायावर अंवलबून आहेत. या सर्व लोकांचा उदरनिर्वाह शेतीवर आहे. भारतीय शेतीचा भारतीय आर्थिक विकासात सिंहाचा वाटा आहे. श्शेती शिवाय देशाचा आर्थिक विकास होउ शकत नाही. म्हणुन भारतीय शेतीचा व ग्रामीण भागचा विकास करण्यासाठी प्रव्कीया उद्योगाची निर्मिती करणे आवश्यक आहे. कारण औद्योगीक कांती नंतर जगातील प्रत्यके क्षेत्रात मोठया प्रमाणात बदल झाला. बाजार पेठा दिवसेन दिवस केंद्रित होत गेल्या पुर्वी भारतीय खेडी स्वंयपुर्ण होती. भारतीय शेतीचे उत्पादन पांरपारीक होते. परंतु आज इतर क्षेत्रा बरोबर श्शेती क्षेत्रातील उत्पादनात मोठया प्रमाणात बदल झाला सुधारीत बि. बीयाने निर्माण झाली. त्यामुळे उत्पादनात मोठया प्रमाणात वाढ झाली. त्या मालाची योग्य दराने विकी करण्यासाठी व ग्रामीण भागाचा विकास घडवून आनण्यासाठी शेतीत निर्माण होणा–या मालावर प्रकीया करणारी उद्योग महत्वाची आहेत. आज ग्रामीण भागात शेतीवर निर्माण होणा–या मालावर प्रकीया करणारे अनेक उद्योग निर्माण केले गेले आहेत. या उद्योगाचे ग्रामीण विकासात किती महत्व आहे. ते महत्व खालील मुदयाच्या आधारे आपणास आभ्यासता येइल.

ग्रामीण विकासात प्रकीया उद्योगाचे महत्व :–

01 स्थानिक बाजारपेठ निर्माण होतात.

शेती मालावरील प्रकीया उद्योगामुळे शेतकात्यांच्या मालाला स्थानिक बाजार पेठ निर्माण होते. शेतकत्यानी मालाचे उत्पादन केल्यानंतर त्याना इतर बाजार पेठेत वस्तू विकीसाठी नेण्याची गरज पडत नाही त्यामुळे शेतकात्यांच्या खर्चात वेळेत, श्रमात बच्चत होत. त्याचा परिणाम त्यांच्या आर्थिक उत्पादणात वाढ होइल. त्याचे राहानिमान उच्यावेल, शेतीत आधुनिकता येइल, उत्पादणात मोठया प्रमाणात वाढ होइल त्याचा परिणाम ग्रामीण भागात वेगवेगळी प्रकीया उद्योग निर्माण निर्माण होउन ग्रामीण विकासाला चालना मिळेल.

02 शेतकत्याच्या मालाला योग्य किंमत मिळेल.

ग्रामीण भागात व श्शेतीवर आधारीत प्रकीया उद्योग निर्माण केल्यामुळे श्शेतकत्याच्या मालाला योग्य किंमत मिळेल. कारण प्रकीया उद्योगामुळे शेतकात्यांच्या मालाला बाजारपेठत मागणी निर्माण होइल. आणि कोणत्याही वस्तुची किंमत अर्थशास्त्राच्या नियमानुसार वस्तूच्या मागणी पुरवठयावर आधारीत असते. म्हणुन शेतीवर आधारीत प्रकीया उद्योग ग्रामीण भागात निर्माण केले तर शेतकत्याच्या मालाला मागणी निर्माण होइल त्याचा परिणाम वस्तूच्या किमंतीवर होउन ग्रामीण विकासाला हातभार लागेल. म्हणून शेती हाच उद्योग ग्रामीण विकासाचा कणा आहे.

03 रोजगार निर्मिती

शेतीवर आधारीत प्रकीया उद्योग निर्माण केले तर ग्रामीण भागातील बेरोजगाराना रोजगार उपलब्द होइल. . हा रोजगार उपलब्द झाल्यामुळे शेतीवरील रोजगाराचा अतीभार कमी होइल. रोजगार ग्रामीण भागात वाढेल बेरोजगारांना दुसरीकडे रोजगार शोधण्याची गरज पडणार नाही.

04 आर्थिक विकास

शेतीवर आधारीत प्रकीया उद्योगामुळे ग्रामीण भागाच्या आर्थिक विकासाला चालना मिळते. कारण ग्रामीण भागात प्रकीया उद्योग निर्माण केल्यामुळे शेतकात्यांच्या स्थानिक बाजारपेठ मिळतात. त्यानी उत्पादीत केलेल्या वस्तूला योग्य किमंत मिळेत. त्यामुळे त्या भागातील शेतकात्यांच्या आर्थिक विकास होतो. बेरोजगाराना रोजगार मिळतो. त्याचे ही आर्थिक उत्पादन वाढते. त्याचा परिणाम शेतकरी ,बेरोजगार ,यांचे राहानिमाण उंचावते. यातुनच ग्रामीण भागातील विकासाला चालना मिळते.

05 सामाजिक जनजाग्राती होते.

ग्रामीण भागात शेतीवर आधारीत वेगवेगळी उद्योग निर्माण केली गेली तर शेतकात्यांच्या वेगवेगळया पिकाची माहीती होते. पुर्वी पांरपारीक उत्पादन पध्दतीमध्ये उत्पादन व उत्पादनाची पध्दत एकच असायची परंतु औद्योगीकरणा नंतर अनेक बदल झाले. शेतीला लागणात्या बी बियाण्याच्या वाणात वाढ झाली वेगवेगळया उत्पादणाच्या पध्दती निर्माण झाल्या. शेतकत्यांना याची माहिती ज्ञान होणे आवश्यक आहे. प्रकीया उघोगात शेतीत वेगवेगळया उत्पादन झालेल्या मालावर प्रकीया केली जाते. वेगवेगळया प्रकीया मुळे समाजातील प्रत्यके व्यक्तील जनजाग्रती होते. त्याचा परिणाम ग्रामीण विकासात होतो.

06 शोषण थांबते

शेतीवर आधारीत प्रकीया उद्योग ग्रामीण भागात निर्माण झाल्यामुळे शेतकत्यांना स्थानिक बाजारपेठ मिळते त्यामुळे

CamScanner

कात्यांच्या बाजार पेठेचे ज्ञान होते. त्यातून शेतकत्यांचे श्शोषण नाही. त्याचा परिणाम शेतकात्यांच्या आर्थिक विकासात होतो. ाने ग्रामीण भागाचा विकास होतो.

ामीण भागातील लोकांचे राहाणीमान उचांवते.

शेतीवर आधारीत प्रकीया उद्योग ग्रामीण भागात निर्माण ुळे स्शेतकत्यांच्या उत्पादीत वस्तुला किंमत मिळते. त्याचा शेतकत्याच्या आर्थिक विकासात होतो. बेरोजगारांना मिळतो त्यामुळे त्याचा आर्थिक विकास होतो. त्यांचा ग्रामीण भागातील लोकांच्या राहणी मानावर होतो. त्यांचे उंचावते राहणीमान उंचावल्यामुळे प्रत्यके व्यक्तीचे उत्पन्न वाढते त्याचा परिणाम त्या भागात नवीन नवीन उद्योग निर्माण होतात. नवीन –नवीन व्यावसाय चालना मिळेत. त्याचा परिणाम ग्रामीण भागाच्या होतो.

निष्कर्ष

ग्रामीण भागाचा विकास करावयाचा असेल भागातील शेतीवर प्रकीया करणारे उद्योग निर्माण के ग्रामीण भागात उद्योग निर्माण केलेतर उद्योगाचे होइल व त्यातून ग्रामीण भागाचा विकास होइल त्यामुळे व्यक्तीला खेडयाकडे चला म्हणण्याची गरज पडणार ना

संदर्भ

1) कृषी अर्थव्यवस्था – प्रा. रायखेलकर

2) Agaricatural Econotnics – Das gupta.

3) महाराष्ट्राची अर्थव्यवस्था आणि – प्रा. जाध

5) उद्योजकमा विकास – आहेरराव

❑❑❑

PRINCIPAL
Late Ramesh Warpudkar (ACS)
College, Sonpeth Dist. Parbhani